

Діяльність Музею Здовбиці:

Освіта та Партнерство

Музей активно працює над збереженням та популяризацією культурної спадщини Здовбиці, співпрацюючи з громадою та пропонуючи різноманітні освітні програми.

Партнерство та Співпраця

Музей тісно співпрацює зі Здолбунівським краєзнавчим музеєм, музеями сіл Гільча та Кунина, приватним музеєм Мельника В. Р. та місцевими краєзнавцями.

Культурні Заходи

На базі музею регулярно проводяться народознавчі свята, виховні заходи, різноманітні виставки, конкурси та зустрічі з митцями.

Майстер-класи та Зустрічі

Діє гурток соломоплетіння, організовуються зустрічі з народними умільцями та краєзнавцями, що сприяє збереженню традиційних ремесел.

Тематичні Екскурсії

Музей пропонує низку захопливих тематичних екскурсій, адаптованих як для молодших школярів, так і для старшокласників:

- Моє село в легендах
- Досліджуємо природу рідного краю
- Від зернини до хлібини
- Мікротопоніми села Здовбиці
- Українська хата
- Пам'ятаємо, якого ми роду
- Про що записано в літописах
- Мода та стиль в одязі односельців
- Герої — поруч (російсько-українська війна)

Моє село — частинка України

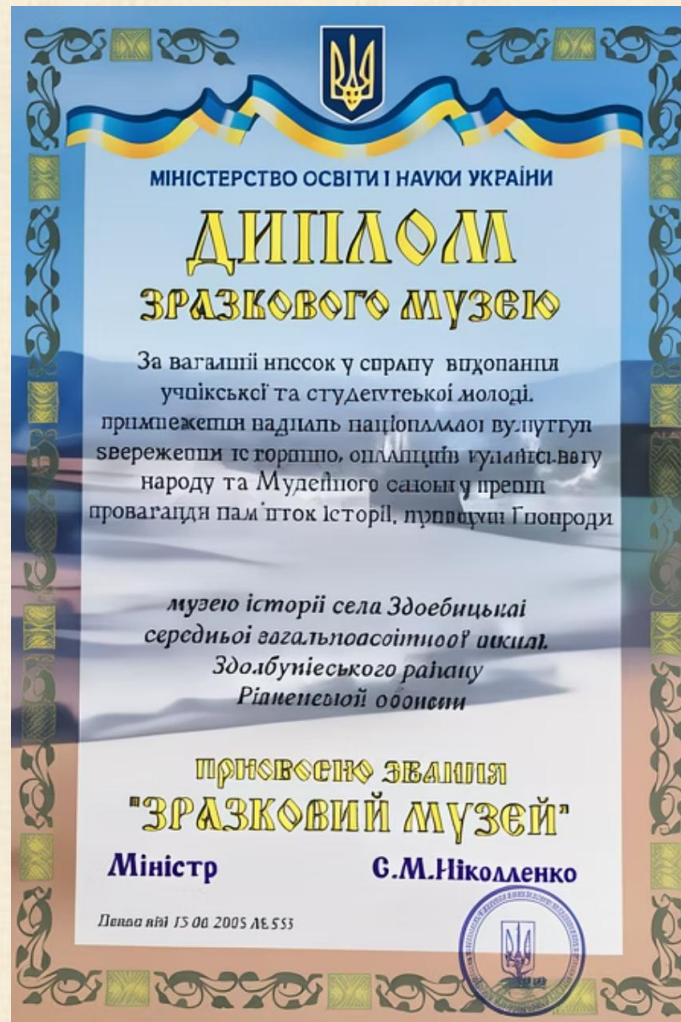
Запрошуємо вас у захопливу екскурсію селом Здовбиця Рівненської області, де кожен куточок дихає історією та традиціями.

Ваш екскурсовод — *Вікторія Панасюк*,

учениця 9 класу Здовбицького ліцею.

Історія Музею: Від заснування до «Зразкового»

Початок шляху

Наш музей було засновано у 1993 році, з метою збереження та популяризації багатой історії села Здовбиця. З моменту свого створення музей активно працював над збором та вивченням експонатів.

Визнання та досягнення

У 2005 році, за значний внесок у виховання учнів, активну екскурсійну, науково-дослідницьку та пошукову діяльність, а також за збереження музейного фонду, Музею історії села було присвоєно почесне звання «Зразковий». У 2025 році це звання було успішно підтверджено, що є свідченням незмінної якості нашої роботи.

Звання підтверджено. Наказ номер 978 від 04.07.2025р.

Розділи Експозиції: Пориньте в Історію Здовбиці

Музей історії села запрошує до захопливої подорожі крізь століття, охоплюючи різноманітні аспекти життя та розвитку Здовбиці.

1

Моє село — частинка України

Ознайомлення з історією та значенням села в контексті української державності.

2

Городецько-Здовбицька культура

Відкриття давніх цивілізацій, що існували на цих землях тисячоліття тому.

3

Освіта і культура XVII-XXI століть

Еволюція освітніх закладів та культурних традицій протягом століть.

4

Героїчне минуле села у XX столітті

Розповіді про видатних особистостей та події, що сформували сучасне село.

5

Побут, ремесла кінця XIX -XX століття

Занурення у щоденне життя, традиційні ремесла та їх вплив на громаду.

6

Рослинний та тваринний світ села

Унікальна флора та фауна Здовбиці, що відображає природну красу регіону.

Мальовнича Здовбиця: Перлина Волинської Височини

На південь від Рівного, поблизу містечка Здолбунова, на Волинській височині розкинулося мальовниче село з давньою та славною історією — [Здовбиця](#).

Воно є центром Здовбицької громади та займає площу понад 40 км². Через село протікає невеличка річечка **Безодня**, що додає йому особливого шарму та живописності.

Цей регіон, відомий своїми зеленими пагорбами та багатою природою, є ідеальним місцем для збереження традицій та культурної спадщини.

Завдяки історичній
ПАМ'ЯТІ
людина має
особистістю
народ-нацією
країна-державою
Михайло Трушівський

Природні Багатства Здовбиці

Село Здовбиця розташоване на рівнинному рельєфі, що створює комфортні умови для сільськогосподарської діяльності. Тут панує помірно-континентальний клімат, який сприятливий для розвитку різноманітних культур. Переважають темно-сірі та сірі лісові ґрунти, а також зустрічаються чорноземи опідзолені, що свідчить про високу родючість земель.

Крім того, на території села є значні запаси глини різних сортів. Цю глину активно використовували для будівництва житла, виготовлення гончарних виробів, а пізніше — цегли та черепиці у ХХ столітті. Ці природні ресурси відіграли важливу роль у розвитку місцевих ремесел та економіки.

ГРУНТИ ЗДОЛБУНІВСЬКОГО
РАЙОНУ

МАСШТАБ 1:400000

1. ТЕМНО-СІРІ І СІРІ ЛІСОВІ
2. ЧОРНОЗЕМИ ОПІДЗОЛЕНІ
3. ЧОРНОЗЕМИ ВИЛУЖЕНІ
4. ЛУЧНІ І ЛУЧНО-ЧОРНОЗЕМНІ
5. ТОРФОВИЩА Й ТОРФОВО-БОЛОТНІ
6. ДЕРНОВО-ПІДЗОЛИСТІ

Флора і Фауна Здовбиці

Природна рослинність Здовбиці збереглася в масиві лісу, долині річки Безодні та на пагорбі Палаці. Тут можна зустріти мати-й-мачуху, пижму, м'яту перечну, деревій. На жаль, підсніжник став рідкісним гостем у цих краях. Тваринний світ села не відрізняється особливим розмаїттям, але є свої унікальні представники:

Вивірки

Лисиці

Зайці

Їжаки

Видри

Черепахи прісноводні

Вужі

Лелеки

Чаплі

Сови

Пугачі

Ремези

Вівсянки

Ластівки берегові

Свідки Минулого: Пам'ятки Здовбиці

Про давню історію села Здовбиця свідчать численні пам'ятки, що зберігають таємниці минулих епох:

Палаци-пагорб

Місце, де колись розташовувався княжий маєток, що пам'ятає давні часи.

Козацькі хрести 1651 року

Символ героїзму та жертвності українського козацтва.

Могили січових стрільців 1919 року

Місце спочинку захисників України в часи визвольних змагань.

Поховання воїнів УПА

Пам'ять про тих, хто боровся за незалежність України в XX столітті.

Урочище Микитові Рови

Місце, овіяне легендами та історичними подіями.

Збереглися також давні назви місцевості, такі як Гайок Америка, Гриновщина, Кавказ, Крутий Берег, Ліс та інші, що додають колориту і загадковості історії села.

Перші Згадки про Здовбицю

Вперше назва села Здовбиця зустрічається в акті від **11 жовтня 1487 року**, коли донька луцького старости Шилович відписала свою власність польському королю Казимиру (архівний фонд Р-687 оп. /од. зб.147).

Через десять років, у **1497 році**, литовський князь Олександр дарує князю Костянтину Острозькому землі, серед яких фігурує і село **Здовбиця**. Це свідчить про глибокі історичні корені та значущість села у давнину.

За результатами археологічних розкопок, зроблено припущення, що первісні поселення наших предків були розташовані на території сучасних вулиць **Перша, Друга, Лісова та Гайок**, що підкреслює безперервність людської присутності на цій землі.

Про що свідчать літописи?

У 1406 р. був складений акт з нагоди продажу княгинію Степанською князеві Острозькому 12 сіл. Серед них згадується і с. Здовбиця.

Здовбицю, як маєтність лудького старости, маршала Волинської землі Олізара Шяловича згадує документ 1487 року.

Другий акт, написаний польською мовою десятима роками пізніше, повідомляє, що "Всдолбица" відстається К. Острозькому.

Потім село, як і двір Здовбиця ("Здолбица") згадується частіше, а в "грамоті" 1702 р. ще у записі "Здолбица". Є свідчення, що тяжких випробувань довелося перенести здолбувцям у 1500 р. під час сутички між богдаськівською графинією Ляскою і здовбицьким князем. Що одна Здовбиця є у сусідньому Дубнівському районі. У давніх записах вона не згадується і належить до новіших утворень. Інших Здовбиць більш ніде не виявлено. Це ускладнює пошуки історії назви.

ЗДОВБИЦЯ

Чому ж так названо?

- Колись, як свідчать перекази, на місці Здовбиці була оселя Голівка, центр якої розміщувався у напрямку до с. Лідаво, де тепер куток Гора. Після татарської навали спалена Голівка забувається.
- Уцілілі мешканці децю північніше закладають нову осілість, іменуючи її уже Здовбою (Здовбицею) у честь першого жителя Здовби.
- Інші розповідають, ніби село назване від "здовбичан" – майстрів, які "здовбили" (видовбували з колод човни).
- Кажуть також, що Здовбицю заснували вихідці з племені дуліб, які мовляв (здовбували) для межової кріпості Мильська ("Мильська" будівельні матеріали: камінь, крейду, глину).
- Отже, Здовбиця – старовинна і, можливо, вторинна по відношенню "Здовба" назва, символізуюча дію ("здовбання") виконувану на місці поселення.

Перша згадка про с.Здовбиця

1497 рік

Сліди найдавніших первісних поселень людей на нашій місцевості відносяться до пізньопалеолітичної епохи (40–10 тисяч років тому). За результатами розкопок зроблено припущення, що первісні поселення наших предків були розміщені на території вулиць Перша, Друга, Лісова, Гайок. Уся інша територія села на той час була в основному під водою.

Розташовувалися стоянки первісних людей на берегах річок і складалася з п'яти-восьми жител округлої чи овальної форми. Виготовлені з кісток і бивнів мамонта. Біля кожного житла знаходилися спеціальні ями, призначені для зберігання кісток і бивнів

мамонта, як запасу будівельного матеріалу. В кожному поселенні було від 25 до 50 осіб

В кінці III на початку II тис. до н.е територію нашої області населяли племена Городецько-Здовбицької культури шнурової кераміки. Вони ховали померлих під курганами насипами в кам'яних домовинах.

Цікаві матеріали здобуто під час археологічних розкопок і досліджень поховань у кам'яних гробницях на території нашого села.

Історія с. Здовбиці невід'ємна від історії українського народу. Територія його – споконвічна слов'янська земля – входила до складу Київської Русі, Галицько-Волинського князівства. Тут виявлено поселення та могильник доби ранньої бронзи.

- Жителі села, виступаючи проти соціального і національного гноблення, разом з українським народом, сповнені гордістю і любов'ю до своєї землі вели самовіддану боротьбу проти іноземного поневолення за своє соціальне та національне визволення.
- У роки громадянської війни Здовбиця була пунктом повстанського руху проти поневолювачів. Тут зосереджувалося до 4 тис. повстанців. Під час гітлерівської окупації в селі діяли підпільні групи, зв'язані з партизанськими загонами, осередками ОУН-УПА.
- Новий етап в історії села розпочався після визволення його 2 лютого 1944 року від фашистського поневолення. Завдяки самовідданій праці наших односельчан, за відносно невеликий час в селі змінився весь уклад життя.

Шлях нашого села складний і воістину героїчний. Давно минули гіркі часи. Трудову славу і шану здобувають його жителі. То багатирська сила народна підняла і возвеличила наше село.

Городецько-Здовбицька Культура: Сліди Прадавніх Цивілізацій

На території села Здовбиця здавна жили люди, про що свідчать дані розкопок, проведених І. Свешніковим у 1957-1958 роках. Ці дослідження дозволили виділити три етапи розвитку унікальної Городецько-Здовбицької культури.

У музеї зберігаються цінні артефакти, що розкривають таємниці життя наших предків: кам'яні знаряддя праці та сколи від них, закам'яніла голова тварини, а також фрагменти гончарних виробів, які є свідченням розвиненої культури та майстерності давніх мешканців Здовбиці.

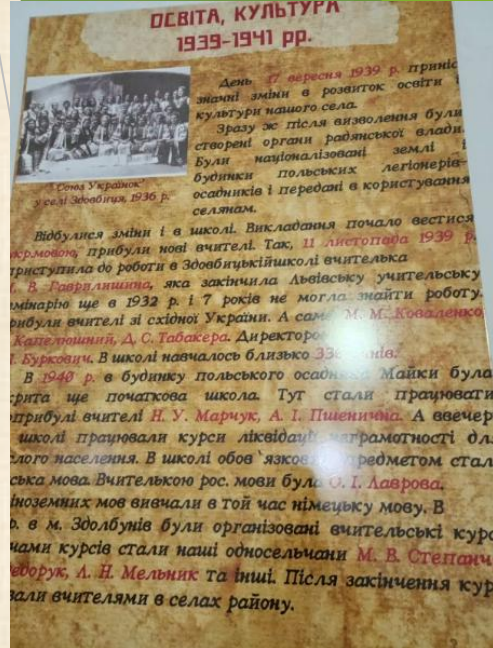
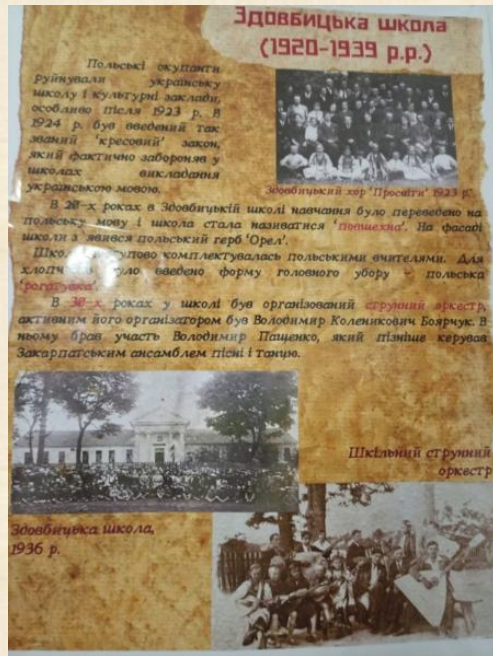
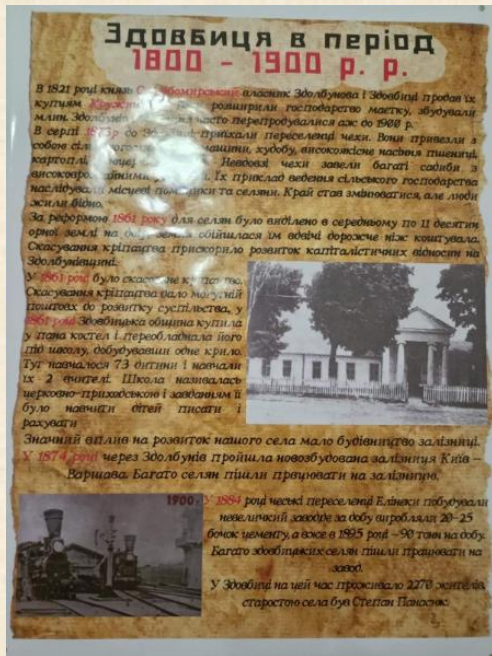
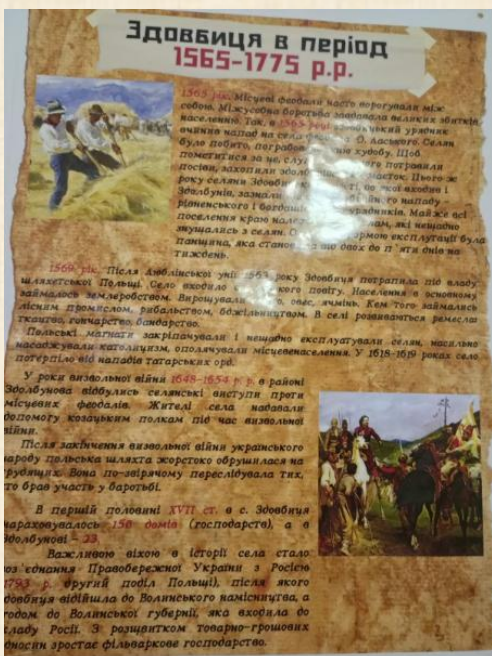

Життя та Розвиток Села крізь Століття

Впродовж віків село Здовбиця розширювалося та розвивалося. Вже у XVII столітті воно нараховувало 150 господарств, що свідчить про значний ріст та процвітання.

У 1861 році здовбицька громада перетворила польський костел на школу, добудувавши друге крило. У ній навчалось 73 дитини, тоді як у селі проживало вже 2270 жителів. Це було свідченням активного розвитку освіти та культурного життя.

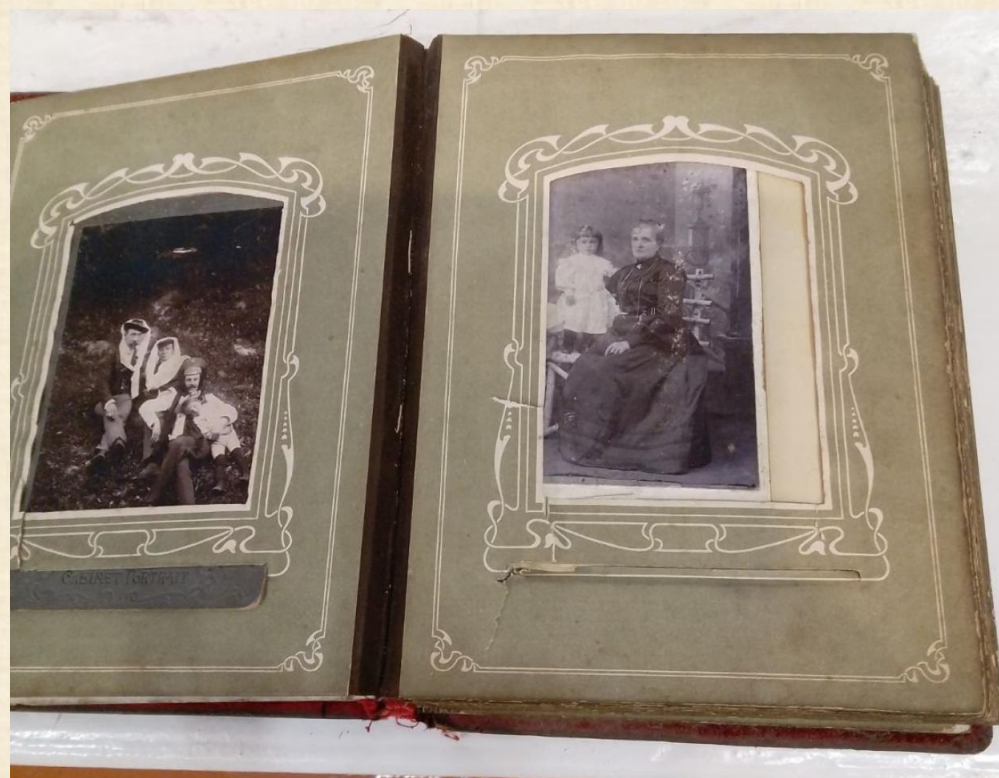
Жителі Здовбиці завжди були активними творцями своєї історії та культури: брали участь у струнному оркестрі, співали у шкільному, а згодом — просвітянському хорі, виступали з виставами та були учасниками «Союзу українок». Це свідчить про глибокі культурні традиції та самоорганізацію громади.

Нескорена Культура Здовбиці: XX Століття

Особливо активно культура Здовбиці розвивалася у першій половині XX століття. Попри всі випробовування, пов'язані із перебуванням села під царською владою, владою Польщі та у складі СРСР, односельці зберегли свою мову, культуру, звичаї та традиції, залишаючись справжніми патріотами рідного краю.

Цей період характеризувався надзвичайною стійкістю духу та прагненням до самоідентифікації, що проявилось у збереженні народних пісень, обрядів та передачі цінностей з покоління в покоління.

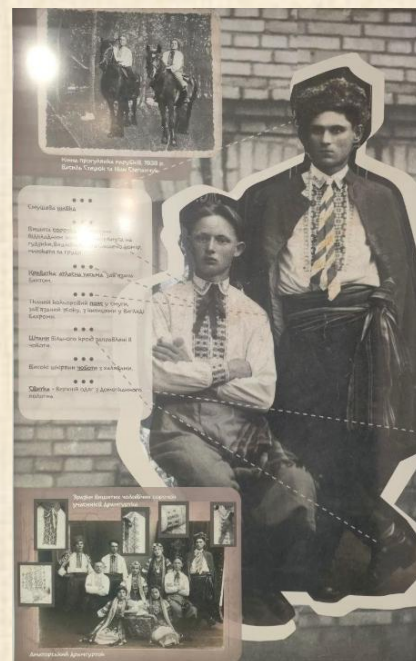
Традиційний Одяг Здовбиці: Вишивка та Стиль

Здовбичани завжди славилися своїм вишуканим смаком в одязі, зберігаючи глибоку ідентичність крізь покоління. У нашому музеї дбайливо збережені та описані костюми першої половини ХХ століття, що демонструють багатство місцевих традицій.

Жіночий Святковий Костюм

Розкішні вишивки прикрашали святковий одяг, відображаючи майстерність та естетику місцевих жінок

Чоловічий Святковий Костюм

Чоловічі костюми також вирізнялися ошатними вишиванками, що підкреслювали святковість та урочистість подій.

Повсякденний Одяг

Навіть у буденному одязі здовбичани зберігали елегантність, доповнюючи його незначними, але витонченими вишитими елементами.

Весільний Костюм

Особливої пишності набував весільний одяг, що був справжнім витвором мистецтва та символом нового життя.

Вишиті Рушники Здовбиці: Скарби Майстерності

Здовбичани завжди були працьовитими, вміли створювати красу власними руками. Про це свідчать вишиті рушники, які є важливим елементом культурної спадщини села, відображаючи як давні традиції, так і пізніші впливи.

Рослинні Орнаменти

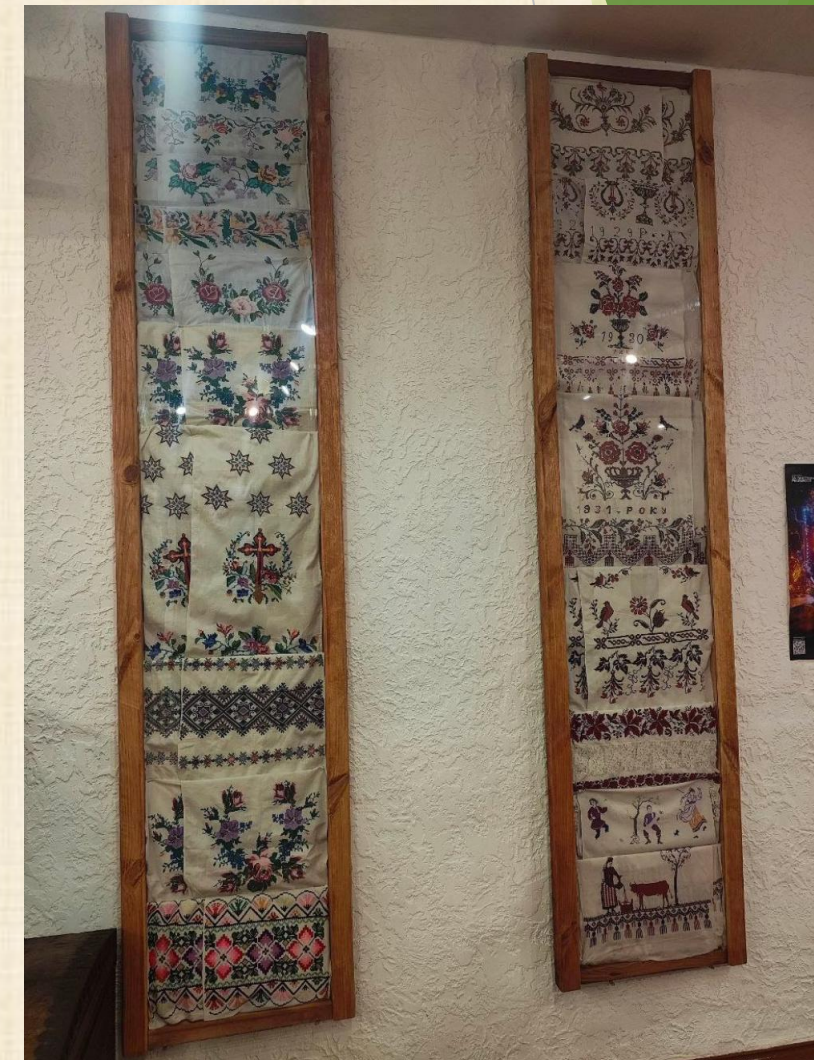
Вишиті рушники з пишними рослинними орнаментами, що символізують природу, родючість та життя, прикрашали оселі та використовувалися в обрядах.

Геометричні Візерунки

Суворі та гармонійні геометричні візерунки, які несуть у собі давні символи та обереги, свідчать про глибоке коріння народної творчості.

Сюжетні Рушники

Унікальні сюжетні рушники, що розповідають історії з життя села, обрядів та народних вірувань, є своєрідною візуальною хронікою.

Домашній Текстиль: Майстерність Жінок Здовбиці

Жінки Здовбиці були вправними рукодільницями, тому кожна деталь у їхніх оселях свідчила про вишуканий естетичний смак та неперевершену майстерність. Музейна експозиція представляє різноманіття домашнього текстилю, що прикрашав побут селян:

1

В'язані Скатертини

Витончені скатертини, створені вручну, додавали затишку.

2

Ажурне Мереживо

Делікатне мереживо прикрашало краї простирадл.

3

Ткані Покривала

Саморобні покривала на ліжка, виткані з натуральних ниток.

4

Хідники та Доріжки

Кольорові хідники та доріжки прикрашали підлогу.

5

Вишиті Серветки

Маленькі витвори мистецтва для святкового сервірування.

6

Декоративні Кутники

Вишиті кутники додавали особливого шарму текстильним виробам.

7

Вишиті Наволочки

Наволочки на подушки, прикрашені традиційною вишивкою.

Побут Села Здовбиці: Меблі та Устрій

Сільська хата Здовбиці була не просто житлом, а відображенням життя та традицій родини. Кожен предмет побуту мав своє призначення та місце, створюючи затишок і функціональність.

Скрина

Незмінний атрибут кожної хати, де дбайливо зберігали одяг, а у прискринку – родинні прикраси.

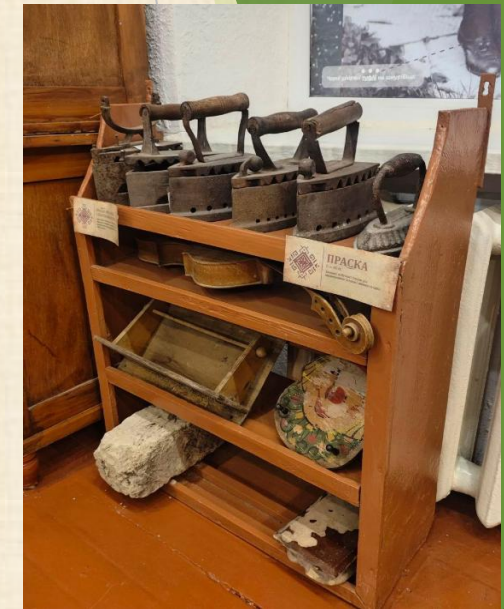
Шафи та Мисники

У багатших родинах стояли шафи для одягу та посуду, тоді як у скромніших оселях посуд зберігали у мисниках.

Дерев'яне Ліжко та Колиска

Обов'язковий елемент інтер'єру – дерев'яне ліжко, біля якого кріпилася колиска, що символізувала продовження роду.

Інші Предмети

Етажерки, довгі дерев'яні лави та інші меблі доповнювали устрій, свідчаючи про майстерність та практичність мешканців Здовбиці.

Глиняний Посуд Здовбиці: Ремесло та Побут

Для приготування їжі, подачі страв, збереження крупи та рідин у Здовбиці традиційно використовували глиняний посуд. У музейній експозиції представлені різноманітні форми хатнього начиння, що свідчать про розвинене гончарство в селі.

Глечики

Витончені посудини для молока, квасу та інших напоїв, незамінні в повсякденному житті селян.

Кашники

Спеціальні горщики для приготування та подачі каші, що зберігали її тепло та аромат на довго.

Макітри

Великі глиняні миски, які використовували для замішування тіста та подачі святкових страв.

Миски

Універсальний посуд для щоденного вжитку, подачі перших і других страв.

Багатство Ремесел Здовбиці

Окрім гончарства, Здовбиця здавна славилася розмаїттям інших народних ремесел, які передавалися з покоління в покоління. Кожне з них відображало не лише побутову необхідність, а й глибоку естетику та творчий дух місцевих майстрів.

Ткацтво

Ткані вироби прикрашали оселі та були невід'ємною частиною побуту.

Лозоплетіння

З лози виготовляли кошики, меблі та інші предмети господарства.

Бондарство

Мистецтво виготовлення дерев'яних діжок для зберігання продуктів.

Соломоплетіння

Особливе місце займало соломоплетіння, яке і донині зберігає свою актуальність.

Сьогодні традиції соломоплетіння продовжує гурток у місцевому ліцеї. У музейній експозиції поруч із давніми зразками можна побачити сучасні вироби гуртківців, такі як різдвяні вінки та солом'яні павуки, а також дідух від керівника гуртка Власюк Л.А., що символізує нерозривний зв'язок поколінь

Народні Знаряддя Праці та Побуту: Свідчення Майстерності

У музейній експозиції Здовбиці представлено розмаїття знарядь праці та побуту, що відображають працьовитість, винахідливість та хазяйновитість місцевих мешканців. Кожен предмет – це частина історії, що розповідає про повсякденне життя та традиції села.

Для Хазяйства та Кулінарії

Музей зберігає **ступи** для переробки зерна, **маснички** для виготовлення масла, **діжі** для тіста, **ночви** для різних потреб, а також **рогачі** та **дерев'яні плоскі лопати** для роботи з піччю.

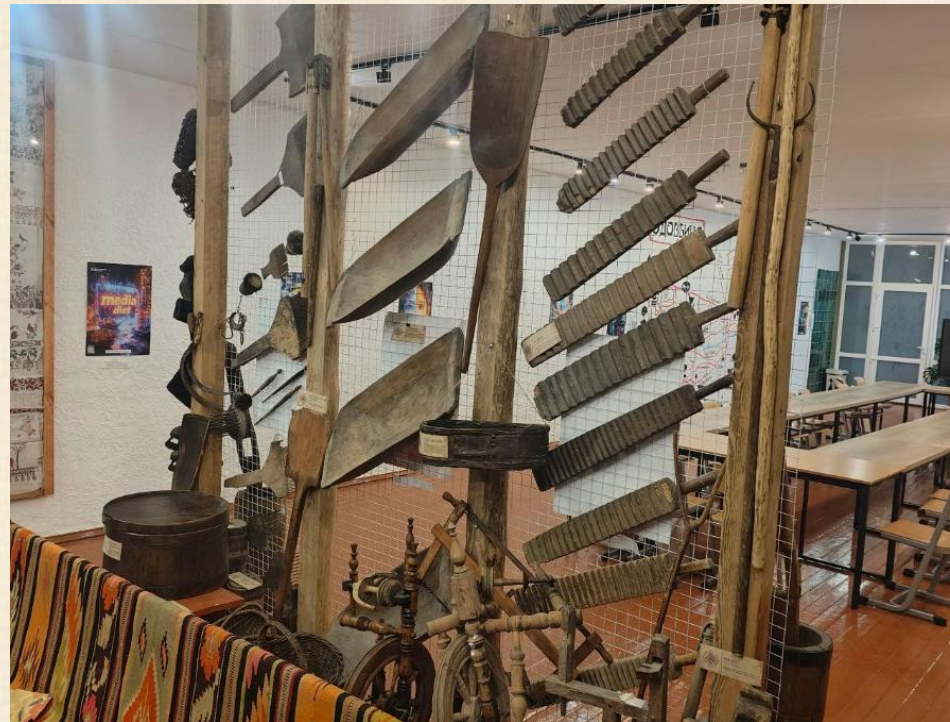
Догляд за Одягом та Текстилем

Експозиція включає **прачі** для прання, **рублі** та різновиди **прасок** для розгладжування білизни, а також **веретена** та **прялки** – невід'ємні атрибути прядіння та ткацтва.

Сільськогосподарське Приладдя

Серед знарядь праці є **серпи** для збирання врожаю, **ціпи** для молотіння зерна, **ступи** для його обробки та **дерев'яні лопати** для просушування.

Ці предмети — не просто артефакти, а живі свідки того, як жителі Здовбиці щодня створювали свій добробут, зберігаючи народні традиції та вдосконалюючи ремесла. Вони є яскравим прикладом працьовитості, творчого підходу та хазяйновитості наших предків.

Незламна Пам'ять Здовбиці

Ми пам'ятаємо подвиг тих хлопців УПА, які загинули у 1944 році в урочищі Микитові Рови. А жителька нашого села Скульська Є.Д. увіковічнила їх імена у вишивці, передаючи нащадкам вічну шану. Пам'ятаємо й тих, хто віддав своє життя у роки Другої світової війни; хто боронить свою рідну землю від ворога сьогодні. Ми - творці своєї історії, і наш обов'язок – зберігати пам'ять про кожного, хто боровся за свободу України.

Ми - творці своєї історії

Село моє, краплиночка на карті,
у світі невідоме, та дарма.

Ну, а чого без нього були б варті
ми з вами, кожен зокрема

.

— Ольга Августюк

Дякую за увагу!

Висновок

Діяльність музею Здовбиці має надзвичайно важливе соціокультурне значення, сприяючи розширенню освітнього простору та збереженню національної ідентичності. Вивчення історії «малої Батьківщини» є тією духовною стежкою, що веде до справжнього дієвого патріотизму, поваги до історії свого села, порозуміння та подальшого розвитку суспільства.

Освітня Місія

Розширення освітнього простору та збереження національної ідентичності. Вивчення історії «малої Батьківщини» є тією духовною стежкою, яка веде до справжнього дієвого патріотизму, здатного принести суспільству порозуміння, злагоду, відновлення та подальший розвиток

Пошуково-Дослідницька Діяльність

Пріоритетний напрямок роботи музею за участі учнівського активу. Учнівський актив Ради музею активно пропагує свою діяльність, беручи участь в різноманітних конкурсах, заходах, волонтерських акціях, висвітлює діяльність музею на сайті ліцею та в соціальних мережах.

<https://www.facebook.com/share/v/18UbgfTsgh/>

Патріотичне виховання та Активна Пропаганда

Формування національно-патріотичних почуттів та громадської активності. Участь у конкурсах, заходах, волонтерських акціях та висвітлення діяльності онлайн.

Використана Література

- Географія села Здовбиця.- Здовбиця, 2012 р.- 39 с.
- Геренчук К. І. Природа Рівненської області. - Львів: Вища школа, 1976 р.-156 с.
- Марчук І., Федорук О., Тищенко О. Здовбиця 1944-го. Микитові Рови.- Рівне: О.Зень, 2021 р.-110 с.
- "Мій край пісенний, Здовбиця моя!": фольклорний збірник/Запис, транскр. та впоряд. М. Мартиновської,- Рівне, 2005.- 76 с.
- Ольшевський О. М. Пам'ятаємо, якого ми роду.- Рівне: Волинські обереги, 2003 р.-76 с.
- Пура Я.О. Походження назв населених пунктів Рівненщини.- Львів: світ, 1990р.- 142 с.